

Književnost.

Slovenska.

Fr. Milčinski, **Pravljice**. Z risbami G. Brolle in M. Gasparija. 1911. Založil L. Schwentner v Ljubljani. — Pred kakimi 50 leti so živele najbrž zadnje stare ženice po naših kmetskih kočah in hišah, ki so še pele svojim vnukom naše pripovedne pesmi. Danes so skoro gotovo že vse v grobu. In umrla je ž njimi tudi pripovedna pesem; kajti, če jo imamo tiskano pred seboj v mrtvih črkah, je li to življenje? Ta smrt narodne pesmi je velika škoda za življenje našega slovstva: kajti naši najboljši pesniki in pisatelji iz dobe romantike so črpali iz tega neusahljivega vira narodne poezije in svojih prvih spominov. Sedanjemu rodu babice in matere ne vedó nič več pripovedovati, še manj pa peti. Kaj bo z našim slovstvom? Bodo stale njegove korenine še v domačih tleh? Bojimo se, da ne... In koliko vzgojnih misli tiči v tej narodni poeziji! Ako je tvoj otrok bolan in trpi, bo od čisto nove strani začel gledati na svoje trpljenje, če mu poješ (ali pripoveduješ) narodno pesem *Otrokova duša se pokori* (pri Štreklju I. knjiga, št. 371—373, pri Milčinskem: O dušici majcen, ki ni smela v nebesa, str. 1—8); kaj ima otrok, dokler ima svojo mater, ginljivo pojo pesmi o hudi mačehi in siroti Jerici (Štrekelj I. knjiga, št. 344—351, Milčinski: Mačeha in mamica, str. 95—102); kako dobro je zjutraj se pokrižati in z blagoslovljeno vodo poskropiti, pripoveduje otroku pesem *Trdoglav in Marjetica* (Štrekelj I., 86—89, Milčinski 32—40); kako otrokova molitev še na onem svetu pomaga staršem, uči Godec pred peklo (Štrekelj I., 64—66, Milčinski: Krivični mlinar in njegova hčerka, 55—66); ljubo doma, kdor ga ima — ali kako usmiljenja so vredni otroci (pestunje, dekle), ki morajo iti po svetu služiti, o tem ginljivo poje *Desetnica* (Štrekelj I., 310—315, Milčinski 122—130); kaj naj otroka tolaži, če umrje bratec ali sestra, nam lepo kaže Milčinski, str. 66—76: *Vila*; grda je laž in ima kratke noge, (Milčinski 76—80); nespametna je lakota zemlje, lakomnost (Štrekelj I., 367, Norčevanje na grobišču; Milčinski 8—12: *Premalo zemlje in preveč*); Smrt pobira, nič ne izbira (Štrekelj I., 579, Milč. *Bridka smrt in Tomaž*); Bog je pravičen, ki kaznuje trdosrčnega graščaka (Štrekelj I., 281—286, Milč. 26—32), nespametna je deklica, ki voli ženina le po zunanjosti (Milč. *Cigan kralj*); nepremagljiva je moč ljubezni v sv. zakonu (Štrekelj I., 67—69, Milč. 18—26) itd. Skoro vse te pesmi so ohranjene zelo okrnjene; g. Milčinski jih je iz svoje domišljije, proučivši natanko vse to narodno blago, takorekoč rekonstruiral, kakor n. pr. arheologi rekonstruirajo slavno Akropolo, seveda vsak drugače. Na nekaterih mestih bi tudi jaz nekoliko ugovarjal, n. pr. str. 3 je po mojem mnenju starkino prigovarjanje mladini neumljivo; kraljestvo groze je (str. 60 nsl. 1) opisano morda preveč komplicirano, da si otrok ne more živo predstavljati tistih preduhov in dvorišč, če ni bil še n. pr. v Postojnski jami. Pripovedovanje je preprosto, zadet je dobro tisti znani pravljичni slog: kar mogoče vse v glavnih stavkih, v preteklem času in — posebno značilno in posne-

manja vredno! — pametna raba pomanjšalnih besed (majcen, dušica itd.). Semtertja mi kakšen izraz seveda ne ugaja; tako n. pr. bo niška (str. 35 in še parkrat) neumljiva, pravilno se rabi le pl. neške ali nečke (cf. Pleteršnik).

G. Milčinski ni sicer prvi, ki je poizkusil rekonstruirati našo okrnjeno pripovedno pesem — poizkusila sta pred njim to J. Jurčič v povesti *Lepa Vida* in dr. Franc Detela v *Pegamu* in *Lambergarju* — pač pa je prvi, ki je obrnil pozornost na vso to zakopano poezijo in modrost in pokazal, kako naj se v naših časih, ko so napevi pozabljeni in tudi spomin za toliko število verzov oslabil, nežni mladini v lepi prozi (in s pomočjo zanimivih slik) pripovedujejo lepe narodne pesmi. Nova, ženialna je bila misel; kdo bi jo bil izpeljal bolje? Staršem in vzgojiteljem pa po pravici kličemo: pripovedujte otrokom te čudovito lepe pravljice ali dajte jim to zares slovensko knjigo v roke!

Dr. J. Debevec.

Jakoba Alešovca: **Izbrani spisi**. (Drugi, popravljeni natis.) Priredil Jožef Volc. III. zvezek. **Kako sem se jaz likal**. 3. del. V Ljubljani 1910. Založila Katoliška Bukvarna. (Ljudska knjižnica 11. zvezek.) — Leposlovne vrednosti nima ta knjiga. Pripoveduje nam Alešovčevo „likanje“ dokaj nazorno in živo. V prvi vrsti bo zanimala dijake, pa tudi ljudstvo jo bo bralo z zanimanjem. Saj nam tako živo popisuje slovenskega kmetskega dijaka, ki je nadarjen, obenem pa tudi — vsaj v začetku — živ, zdravo poreden in nekoliko okoren; pristne slovenske starše: dobro, mehko mater in nazunaj trdega očeta, ki pa ima pod raskavo skorjo mehko srce. Prav je storila Bukvarna, da je nanovo izdala to knjigo, ki jo je z večjo roko priredil J. Volc. Čitatelji, posebno mlajši, dobe tu jasno sliko tedanjih šolskih razmer, ko je bila pri nas blažena nemščina edino zveličavna. Človek ne ve, ali bi se bolj čudil nadarjenosti in pridnosti slovenskih učencev, ali pedagoški modrosti tedanje učne uprave! Starejše čitatelje, osobito še one, ki so morda tudi v onih časih hodili v šole, bo pa knjiga spominjala davnih dijaških let, ki so bila sicer huda, a je spomin nanje toliko bolj prijeten. Skratka: Zanimiva knjiga in prijetno čtivo, obenem pa posebno poučna dijakom, ker jim glasno govori, da je prva dolžnost učenje; za druge reči bodo pa že dobili časa, ko dovrše svoje študije. Kako drugačno biografijo bi bil spisal o sebi Alešovec, ko bi se bil brigal le za šolo! — Za društvene in dijaške knjižnice jo toplo priporočam.

L. Arh.

Jules Verne: **Pet tednov v zrakovlovu**. Iz francoskega prevel A. Kos. Katoliška Bukvarna v Ljubljani. 1910. Jules Vernejeva dela se čitajo prijetno, čeprav se dobe večkrat v njih mesta, ki so precej čudna in tuja našim ušesom. So pač predstavljena iz tujega nam jezika. A to, kar mika, je fantastična vsebina. Prestava je dobra, bere se gladko. Namesto: biljariti, biljarstvo naj bi se glasilo: botanika, botanizirati, če se že rabi na istem mestu fizika, mehanika (p. 8.). Nedoslednosti: Turistovski Klub (p. 8.) in Popotniški klub (p. 11.); Občni kolodvor (14), Bethlehemska bolnišnica (15) (pravilno: bolnišnica ali bôl-